Teithiau Cerdded Gwledig o Gwmpas Wrecsam

Taith Gerdded 3 – Coedpoeth – Melin y Nant i Fronwylfa (3.5 milltir)

Coed Plas Power – Aberoer - Bronwylfa- Fron deg

Parcio: Gellir parcio ym Melin y Nant, Coedpoeth, cyfeirnod grid 289501. Mae hwn yn faes parcio cyhoeddus a cheir man picnic (ar agor bob amser), siop fach a chanolfan ymwelwyr (ar agor o'r Pasg tan Fedi yn ddyddiol o 10.30am - 4.30pm; Hydref i'r Pasg ar benwythnosau'n unig).

Cludiant Cyhoeddus: Mae gwasanaeth bysiau Arriva a George Edwards yn mynd trwy bentref Coedpoeth lle dylai cerddwyr ddisgyn a cherdded i lawr Ffordd y Parc a Ffordd y Nant i Felin y Nant.

Cyfarwyddiadau

Dechreuwch ym **Melin y Nant (1),** ewch heibio i'r ganolfan ymwelwyr a cherddwch i fyny'r lôn i Ffordd y Bers a throwch i'r dde. Mae **Pont y Nant (2)** 75 metr i lawr y bryn. Croeswch y bont a cherddwch i fyny'r ffordd heibio i **goetiroedd (3)** trwchus iawn.

Ar ben y bryn, trowch i'r dde at goetir bach siâp triongl. Cadwch ar y llwybr syth gan fynd heibio i goed cegid gorllewinol ar y dde.

Croeswch y ffordd a cherddwch i fyny llwybr y fferm at Fferm Plas Bwcle. Ewch heibio i'r holl adeiladau yna cadwch i'r dde gan ddilyn y llwybr a nodir gan arwyddion trwy'r giatiau ar hyd lôn y fferm.

Ychydig ar ôl y nant ewch trwy'r giât i'r cae ar y dde a cherddwch yn groeslinol ar draws at y gornel bellaf gan gadw'r peilonau ar eich ochr chwith. Ceir camfa yma sydd wedi'u chuddio'n rhannol gan wrych. Efallai mai'r unig bwynt o ddiddordeb yn y cae hwn yw'r olygfa o bump gwahanol fath o beilon sy'n cario trydan o isbwerdy trydan Legacy!

Oddi yma mae'r llwybr yn dilyn ochr y gwrych ar y dde nes i chi gyrraedd camfa ar ochr y ffordd.

Croeswch y ffordd ac ewch ar hyd y llwybr dros y gamfa ychydig i'r dde. Mae'r llwybr yn arwain yn syth ar draws dau gae i'r chwith o'r tai, ewch dros y gamfa ar y dde ac ewch ar hyd y ffordd.

Trowch i'r chwith ac ar ôl 130 metr mae'ch llwybr yn parhau dros gamfa ar y dde, yn y man lle mae'r ffordd yn troi i'r chwith.

Ewch i gyfeiriad giât y cae sydd fwy neu lai yn syth ar draws y cae, mae camfa yn ei hymyl. Dilynwch y llwybr ar draws y cae nesaf at y gwrych ac ewch trwy'r ddwy giât mochyn, mae'r cyntaf yn fetel a'r ail yn dderw. Rhwng y ddwy giât, cewch gipolwg ar Blas Bronwylfa draw ar y dde.

Ar ymyl y ffordd i'r ochr dde fe welwch ddwy lôn. Dewiswch y fforch ar y chwith sydd ychydig yn lletach - gwelir canllawiau pont cerrig ychydig fetrau ar ei hyd. (Gwiriwch y map i sicrhau eich bod yn mynd i'r cyfeiriad cywir.)

Ewch dros y bont, heibio i rodfa **Plas Bronwylfa (4)** ac mewn rhyw 30 metr, cyn cyrraedd rhodfa arall, gwelwch ddechrau llwybr troed rhyfeddol ar y dde. Mae'n eich arwain trwy dwnnel (gwyliwch eich pen!) ac o amgylch rhan isaf gerddi Bronwylfa.

Mae'r llwybr yn un cyhoeddus ond mae'r gerddi yn breifat - peidiwch â chrwydro oddi ar y llwybr a nodir gan arwyddion! Croeswch y bont goncrid a dringwch at gamfa. Ewch yn syth ar draws y cae at y gamfa ger y ffordd.

Ewch ar hyd y llwybr sydd gyferbyn i gyrraedd camfa o dan y fferm a elwir yn Cae Glas, dilynwch ochr y gwrych nes i chi gyrraedd camfa sydd â llwybr estyllod ar y chwith. Croeswch hwn yna trowch i'r dde, o amgylch ymyl y cae am 20 metr at y gamfa nesaf ger y cafn dŵr. Ar ôl mynd dros y gamfa hon, ewch ychydig bach i'r chwith ar draws cae agored at y gornel bellaf gan fynd heibio i gornel y cae sy'n gwthio allan ar y chwith.

Nawr dilynwch y llwybr dros ddwy gamfa arall i'r ffordd. Yn aml gwelir **cornchwiglod (5)** yn y caeau hyn yn y gwanwyn. Mae **Tan-y-Rhiw (6)** ar yr ochr dde. Ewch syth ymlaen ar draws y tri chae nesaf ac yna trowch i'r chwith i ddod o hyd i'r gamfa nesaf o'ch blaen. Ar ôl i chi fynd dros y gamfa hon dylech droi i'r dde a dilyn y ffin dros ddwy gamfa arall.

Ar ôl yr ail gamfa dylech gadw i'r chwith gan fynd i gyfeiriad ochr chwith fferm Hafod-Wen. Ar ôl mynd heibio i'r fferm, ewch i'r dde o'r ddwy giât saith bar metel at gamfa sy'n mynd â chi ar hyd lôn.

Trowch i'r dde ar hyd y lôn a dilynwch hi o amgylch at y gyffordd. Trowch i'r dde wrth y gyffordd, dilynwch y ffordd o amgylch i'r chwith ac ewch dros y gamfa ar y chwith ger giât y fferm.

Torrwch ar draws ddolen gyntaf y cae ac yna dilynwch ffiniau'r cae ar y chwith gyferbyn â'r goedwig ffawydd, rhan o Goedwig Melin y Nant yr Ymddiriedolaeth Goetiroedd. Mae'r gamfa ar gornel chwith isaf y cae. Ar ôl mynd drosti, daliwch i ddilyn y gwrych dros ddwy gamfa arall.

Yn y trydydd cae, ychydig i'r chwith, mae hen adfeilion yn y coed. Arhoswch ar yr ochr dde iddynt ac yn y cefn dowch o hyd i hen lwybr. Ewch i'r dde ar hyd y llwybr i gyrraedd camfa.

Dilynwch y lôn fetelaidd i lawr y bryn heibio i safle'r **felin gorddi (7)** at y rhyd. Mae trochwyr a'r siglen lwyd yn ymweld â'r afon yn aml yn yr ardal hon. Dros y bont droed y mae maes parcio Melin y Nant.

Lleoedd o ddiddordeb

(1) MELIN Y NANT - Mae hanes cynnar y felin yn niwlog, ond mae'r wybodaeth brin sydd wedi'i loffi yn awgrymu bod pandy'n arfer bod ar y safle yn wreiddiol. Roedd pandai yn cael eu defnyddio i lanhau, pannu a thewhau brethyn gwlân. Roedd y broses sylfaenol yn cynnwys curo'r brethyn dan ddŵr â morthwylion pren a redwyd gan olwyn ddŵr y felin. Ar ôl ei bannu roedd rhaid ymestyn y brethyn a'i sychu mewn 'cae deintur' neu 'iard pannwr'. Byddai'r cae gwastad bach rhwng Melin y Nant ac afon Clywedog wedi bod yn ddelfrydol i'r

diben hwn. Erbyn 1779 mae map yn darlunio Melin y Nant yn awgrymu ei bod wedi troi'n felin ŷd.

Yn ystod y 19eg ganrif a dechrau'r 20fed ganrif roedd gan y felin bump o denantiaid ac roedd mewn defnydd am yr holl flynyddoedd ac eithrio ambell un. Yn 1973 prynwyd y felin a'r caeau cyfagos gan Gyngor Rhanbarthol Gwledig Wrecsam. Yna daeth y Cyngor Bwrdeistrefol gan dirlunio'r ardal o flaen y felin i ddarparu man picnic i ymwelwyr. TŶ NANT oedd cartref y melinydd a'i deulu o ddechrau'r 19eg ganrif o leiaf. Gellir gweld y gweddillion hyd heddiw ar ochr arall yr afon.

(2) Adeiladwyd **PONT Y NANT** yn defnyddio tywodfaen lleol. Mae un ochr o'r garreg wedi'i thorri yn batrwm sy'n gyffredin yn yr holl dai a adeiladwyd yng Nghoedpoeth yn y 1850au.

Prynwyd llawer o'r tir gan y Goron tua'r dyddiad hwnnw ac roedd yn cynnwys tir caeëdig o'r tir comin. Roedd pris cyffredin darn o dir ar gyfer adeilad oddeutu 12 swllt, roedd y Goron yn cadw cloddio a hela.

Cyn yr 1850au mae'n debyg mai dim ond ar gyfer corneli adeiladau y byddai cerrig wedi'u torri'n cael eu defnyddio.

Ychydig uwchben y bont gallwn weld y wal o amgylch Parc Plas Power, cartref teulu Fitzhugh am 200 mlynedd. Adeiladwyd hwn mewn tri chwrs ac mae'n amgylchynu rhan o filltir sgwâr yr ystâd - mae wedi'i orchuddio â morter ac mae cerrig copin wedi'u gosod ar ei ben er mwyn edrych fel bylchfuriau castell.

(3) COED PLAS POWER - Mae'r goedwig hon yn gorchuddio 34 hectar (83 acer) ac yn ymestyn bron i 2km ar hyd Afon Clywedog. Mae'n perthyn i'r Ymddiriedolaeth Goetiroedd bellach a bwriedir adfer yr adran hon â choetir cynhenid yn bennaf trwy deneuo'r coed llarwydden, cegid orllewinol, sycamor a ffawydd yn olynol.

Ar ddechrau'r flwyddyn mae'r coed cyll yn cynhyrchu blodau'r gaeaf, cynffonau wyn bach hir a melyn a blodau benyw bach lliw ceirios.

Yn y gwanwyn mae llu o flodau'r gwynt yn tyfu ar lawr y coetir. Blodyn bach pinc neu wyn o deulu'r blodyn menyn ydyw. Yna ceir

clychau'r gog sy'n troi'r coetir yn lle hudolus o liw golau cynnil, lle mae suran y coed, sef blodau gwyn â phum petal yn tyfu ar y pridd asidaidd rhwng y coed.

Yn nes ymlaen, bydd y tir wedi'i orchuddio gan helyglys hardd a rhedyn, er bod y farddanhadlen, blodyn sydd ond yn gyffredin yn ne Prydain, yn tyfu yma ym Mai a Mehefin a gellir gweld mafon gwyllt ar ochr y ffordd. Mae blodau rhododendron gwyllt yn tyfu ar ddiwedd y gwanwyn. Yn yr hydref caiff y blanhigfa sycamor ei goleuo gan fasarnen goch sydd â dail sy'n troi trwy bob arlliw o goch a phiws gan wneud yr ardal yn eithriadol o brydferth.

(4) Roedd **BRONWYLFA** (y man gwylio ar ael y bryn) yn arfer bod yn fferm fechan 28 acer (11 he.) yn perthyn i Samuel Egerton a fu farw yn 1780. Fe'i gwerthwyd ym Mawrth 1805 am £940 i John Beardsworth o Wrecsam. Prynodd Edward Evans o Rockferry yr eiddo yn 1871 ac ymestyn yr ystâd. Adeiladodd mewn modd ymarferol y tŷ mewn arddull Gothig gan ei ymestyn i gymryd mantais lawn o'r safle llawn cyfleusterau. Erbyn hyn mae wedi'i amgylchynu gan lawntiau, gerddi a phlanhigfeydd prydferth.

(5) Mae **CORNCHWIGLOD** (Vanellus vanellus), yn ymddangos yn y caeau hyn bob gwanwyn. Maent yn rhwydd i'w hadnabod o'u harddangosiad paru. Mae hyn yn cynnwys cwympo o'r awyr gan greu sŵn llepian i gyfeiliant galwad 'pîwit'. Ar un adeg roedd yr adar hyn yn cael eu hamddiffyn gan Ddeddf Seneddol, ac maent yn fanteisiol ger cnydau gan eu bod yn difa pryfaid niweidiol. Y dyddiau hyn, yn debyg i lawer o adar eraill, maent yn cael eu hamddiffyn gan Ddeddfau Amddiffyn Adar.

(6) TAN-Y-RHIW yw'r adeilad bach y tu ôl i'r ysgubor sydd wedi'i drosi. Mae hwn wedi'i adeiladu i edrych fel tŷ o'r 16eg ganrif trwy ddefnyddio fframwaith hen drawstiau a ffenestri partwm diemwnt. Fodd bynnag, caiff ei ddefnyddio i gorlannu defaid!

(7) MELIN GORDDI - tua 50 metr cyn y bont droed mae gweddillion sylfeini adeilad bach. Roedd hwn yn cynnal melin a oedd yn gyrru buddai fenyn mewn llaethdy ar draws y ffordd.

Rydym yn brin o ffotograffau a gymerwyd o'r daith gerdded hon. Anfonwch eich lluniau digidol atom. Gweler y wefan am fanylion.
www.wrexham.gov.uk/walks